

726

Besluit van 30 juli 1982, houdende voorschriften waaraan gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten voor het verkrijgen van een erkenning moeten voldoen («Besluit erkenningsnormen gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten»)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van 23 oktober 1981, Directie Maatschappelijke Dienstverlening, U 57856;

Gelet op artikel 19 van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening (Stb. 1975, 157) en op artikel 8 van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (Stb. 1967, 655);

Gezien het advies van de Ziekenfondsraad (advies van 21 december 1978);

De Raad van State gehoord (advies van 18 februari 1982, nr. 820203/7);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van 19 juli 1982, Directie Maatschappelijke Dienstverlening, nr. U 57856;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I: BEGRIPSBEPALINGEN

Artikel 1

Voor de toepassing van het bij of krachtens dit besluit bepaalde wordt verstaan onder:

a. gehandicapte: de geestelijk en/of lichamelijk en/of zintuiglijk gehandicapte – in de regel van 18 jaar en ouder – voor wie een indicatie tot opname en verder verblijf in een gezinsvervangend tehuis voor gehandicapten aanwezig is overeenkomstig het Besluit gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten Bijzondere Ziektekostenverzekering (Stcrt. 1976, 28);

b. het bestuur: het bestuur van de rechtspersoon die een of meer gezinsvervangende tehuizen beheert en die is toegelaten in de zin van artikel 11 van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening.

HOOFDSTUK II: ERKENNINGEN

Artikel 2

Gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten voldoen voor het verkrijgen van een erkenning op grond van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening en van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, aan de bij of krachtens dit besluit gestelde voorschriften.

HOOFDSTUK III: DOEL EN WERKWIJZE

Artikel 3

1. Het gezinsvervangend tehuis stelt zich ten doel door, in principe duurzame, huisvesting, verzorging en agogische begeleiding van gehandicapten de zelfstandigheid en de sociale redzaamheid van de gehandicapten te bevorderen en te behouden en de gehandicapten te betrekken bij het dagelijks leven in stad of dorp. Het gezinsvervangend tehuis heeft voorts tot doel de zorg voor de begeleiding van en de voorlichting aan het milieu van de gehandicapte.

2. Het gezinsvervangend tehuis staat open voor iedere gehandicapte die op de in het eerste lid bedoelde dienstverlening is aangewezen, met inachtneming van het bepaalde in artikel 4. Plaatsing wordt niet geweigerd op grond van geloofs- of levensovertuiging, ras of nationaliteit.

Artikel 4

1. Het gezinsvervangend tehuis richt zich in zijn werkwijze op één categorie van gehandicapten te weten de categorie met een primair geestelijke, een primair lichamelijke dan wel een primair zintuiglijke handicap.

2. De aard van de handicap(s) van de in eenzelfde gezinsvervangend tehuis wonende gehandicapten is niet zodanig uiteenlopend dat het functioneren als gezinsvervangend tehuis hierdoor ernstig wordt bemoeilijkt.

Artikel 5

1. Het gezinsvervangend tehuis onderhoudt de nodige geformaliseerde contacten met andere instellingen in de regio, met name die instellingen die werkzaam zijn op het terrein van de dienstverlening aan gehandicapten.

2. De werkuitvoering van het gezinsvervangend tehuis maakt geen deel uit van die van een voorziening welke verpleging, behandeling en verzorging verstrekt, noch van een onderwijsvoorziening, een voorziening voor dagopvang of een arbeidsvoorziening.

Artikel 6

1. Het bestuur draagt de verantwoordelijkheid voor het functioneren van het gezinsvervangend tehuis overeenkomstig de in artikel 3, eerste lid omschreven doelstelling.

2. De taak en de bevoegdheden van het bestuur worden schriftelijk vastgelegd. Voor iedere medewerker wordt een taakomschrijving vastgesteld en schriftelijk vastgelegd. De bevoegdheid tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen wordt eveneens schriftelijk vastgelegd. Door het hoofd van het gezinsvervangend tehuis wordt een dienstrooster opgesteld voor de medewerkers in het tehuis, dat de goedkeuring van het bestuur behoeft.

3. Indien een gezinsvervangend tehuis gebruik maakt van de diensten van een centraal bureau, worden de bevoegdheden en de taak van dit bureau ten aanzien van het gezinsvervangend tehuis schriftelijk vastgelegd.

4. Tussen de bij de werkzaamheden betrokken personen vinden periodieke besprekingen en schriftelijke rapportage plaats.

Artikel 7

1. Het gezinsvervangend tehuis betreft de gehandicapten en/of hun wettelijke vertegenwoordiger(s), de medewerkers, dan wel de representatief te achten organisaties die de belangen van deze groeperingen behartigen, bij het beleid van het gezinsvervangend tehuis. Onze Minister kan hieromtrent nadere regelen stellen, welke in de Nederlandse Staatscourant worden gepubliceerd.

2. Het bestuur verbindt zich die maatregelen te nemen die bevorderen dat de gehandicapten of hun wettelijke vertegenwoordiger(s) van de hun toekomende rechten en bevoegdheden gebruik kunnen maken.

Artikel 8

Het bestuur brengt jaarlijks een openbaar verslag uit van het functioneren van het gezinsvervangend tehuis. Onze Minister kan regelen stellen omtrent de inhoud, de inrichting en de wijze van openbaarmaking van dat verslag, welke regelen in de Nederlandse Staatscourant worden gepubliceerd.

Artikel 9

1. Bestuursleden hebben geen direct of indirect financieel belang bij de oprichting of de exploitatie van het gezinsvervangend tehuis anders dan uit een dienstverband; de medewerkers van het gezinsvervangend tehuis hebben geen ander direct of indirect financieel belang bij de exploitatie van het gezinsvervangend tehuis, dan de belangen die voortvloeien uit de voor hen geldende rechtspositieregeling; tussen de afzonderlijke leden van het bestuur enerzijds en de medewerkers anderzijds bestaat geen arbeidsverhouding.

2. Het bestuur onderneemt geen activiteiten en gaat geen verplichtingen aan die direct of indirect de continuïteit van het gezinsvervangend tehuis in gevaar kunnen brengen.

Artikel 10

1. De plaatsing van gehandicapten in het gezinsvervangend tehuis geschiedt aan de hand van een advies van het in artikel 19, zesde lid bedoelde team. Dit advies komt niet tot stand dan na overleg met de gehandicapte of diens wettelijke vertegenwoordiger(s). Daarbij wordt in ieder geval rekening gehouden met gegevens en rapporten van degene die de plaatsing heeft aangevraagd.

2. Het in artikel 19 bedoelde team heeft voorts tot taak het geven van aanwijzingen met betrekking tot de begeleiding van de gehandicapten.

Artikel 11

Het gezinsvervangend tehuis is gedurende het gehele jaar geopend.

Artikel 12

Het gezinsvervangend tehuis onderhoudt functionele contacten met het buiten het tehuis aanwezige werk-, vormings- of leefmilieu van de gehandicapten. De gehandicapte dan wel diens wettelijke vertegenwoordiger(s) worden door het gezinsvervangend tehuis op de hoogte gesteld van de conclusies die voortvloeien uit de aan de betrokken gehandicapte gewijde bespreking van het team van het gezinsvervangend tehuis.

Artikel 13

1. Van iedere gehandicapte wordt een dossier aangelegd waarin in ieder geval worden opgenomen de aan en door het team uitgebrachte rapporten. Jaarlijks wordt nagegaan of de in het dossier opgenomen gegevens nog van belang zijn.

2. Het bestuur draagt zorg voor een regeling betreffende de personen die tot de in het eerste lid bedoelde dossiers toegang hebben.

3. Bij het vertrek van een gehandicapte uit het gezinsvervangend tehuis wordt een eindrapport opgemaakt. Indien de gehandicapte van een andere voorziening voor gehandicapten gebruik gaat maken, wordt slechts dit eindrapport overgedragen aan de instantie die de zorg voor de gehandicapte in die voorziening overneemt, alsmede aan de instantie die de overplaatsing begeleidt.

4. De huisarts van de gehandicapte ontvangt bericht over de plaatsing van zijn cliënt in of diens vertrek uit het gezinsvervangend tehuis en wordt ook verder waar nodig en op zijn verzoek over diens toestand ingelicht.

5. Het bestuur van het gezinsvervangend tehuis voor geestelijk gehandicapten registreert de bezittingen van de gehandicapten, voor zover deze zich binnen de inrichting bevinden, evenals de inkomsten en uitgaven van de gehandicapten, voor zover deze via de rechtspersoon verlopen.

Artikel 14

De administratie van het gezinsvervangend tehuis is zodanig ingericht dat inzicht kan worden verkregen in het beheer en het functioneren van het gezinsvervangend tehuis.

Artikel 15

Het bestuur stelt jaarlijks een begroting van inkomsten en uitgaven vast en een openbaar financieel verslag, voorzien van een verklaring van een register-accountant. Onze Minister kan regelen stellen omtrent de wijze van openbaarmaking van het financieel verslag, welke regelen in de Nederlandse Staatscourant worden gepubliceerd.

Artikel 16

1. Het gezinsvervangend tehuis biedt de gehandicapten steeds de nodige verzorging en begeleiding.

2. De voeding die vanwege het gezinsvervangend tehuis wordt verstrekt, voldoet aan de eisen van de moderne voedings- en dieetleer.

Artikel 17

Het gezinsvervangend tehuis sluit een geïndexeerde brandschadeverzekering af, alsmede een bedrijfsschadeverzekering voor tenminste 12 maanden en een verzekering tegen de gevolgen van wettelijke aansprakelijkheid.

HOOFDSTUK IV: MEDEWERKERS

Artikel 18

1. De personele voorzieningen van het gezinsvervangend tehuis zijn afgestemd op het goed functioneren van het gezinsvervangend tehuis overeenkomstig de doelstelling.

2. Onze Minister stelt nadere regelen omtrent de functies van de medewerkers.

3. Onze Minister stelt nadere regelen omtrent de benoembaarheidseisen te stellen aan de medewerkers.

4. De in het tweede en derde lid bedoelde regelen worden gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant.

Artikel 19

1. Het bestuur draagt de dagelijkse leiding van het gezinsvervangend tehuis op aan een hoofd.

2. Aan het gezinsvervangend tehuis, inclusief eventuele dépendances, zijn in ieder geval verbonden een hoofd, een plaatsvervangend hoofd en vijf leiders.

3. Aan het gezinsvervangend tehuis zijn voorts in ieder geval verbonden:

a. een ortho(ped)agoog en/of psycholoog;

b. een maatschappelijk werker overeenkomstig het bepaalde in artikel 21, tweede lid;

c. een arts.

4. Het gezinsvervangend tehuis draagt zorg voor voldoende personeel om te voorzien in de administratieve, huishoudelijke en technische diensten.

5. Indien het gezinsvervangend tehuis uitsluitend is bestemd voor lichamelijk gehandicapten, verdient een revalidatie-arts in plaats van de in het derde lid bedoelde arts de voorkeur.

6. Het selectie- en begeleidingsteam van het gezinsvervangend tehuis wordt in ieder geval gevormd door de in het eerste en het derde lid genoemde medewerkers; de in het tweede lid genoemde medewerkers worden waar nodig betrokken bij de teamwerkzaamheden.

Artikel 20

1. Onze Minister stelt regelen omtrent het aantal van de medewerkers, bedoeld in artikel 19, tweede lid, dat dagelijks in het gezinsvervangend tehuis aanwezig moet zijn.

2. Onze Minister stelt regelen omtrent de mate waarin de in artikel 19, derde lid, bedoelde medewerkers ten behoeve van het gezinsvervangend tehuis worden ingeschakeld.

3. De in het eerste en tweede lid bedoelde regelen worden gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant.

Artikel 21

1. Het bestuur gaat met alle medewerkers van het gezinsvervangend tehuis een schriftelijke (arbeids)overeenkomst aan.

2. Ten behoeve van de begeleiding van en voorlichting aan het milieu van gehandicapten gaat het gezinsvervangend tehuis voor geestelijk gehandicapten een overeenkomst aan met een Sociaal Pedagogische Dienst en het gezinsvervangend tehuis voor lichamelijk gehandicapten met een instelling voor algemeen maatschappelijk werk, in welke overeenkomst onder verantwoordelijkheid van de dienst of instelling het verlenen van begeleiding van en voorlichting aan het milieu van de gehandicapten is gewaarborgd.

HOOFDSTUK V: GEBOUW, SITUERING EN CAPACITEIT

Artikel 22

Ook waar het gezinsvervangend tehuis niet uitdrukkelijk bestemd is voor lichamelijk gehandicapten, heeft het waar nodig zodanige voorzieningen dat het voor de in zijn bewegingen beperkte mens bewoonbaar is.

Artikel 23

1. Een gezinsvervangend tehuis beschikt voor iedere gehandicapte over een éénpersoons-kamer; daarnaast beschikt een gezinsvervangend tehuis over voldoende ruimte voor:

- a. gemeenschappelijk verblijf en het gebruik van maaltijden;
- b. het beoefenen van hobby's;
- c. besprekingen van het hoofd van het gezinsvervangend tehuis en van het personeel;
- d. ontvangst van bezoekers;
- e. personeelsleden die nachtdienst doen;
- f. administratie;
- g. het bereiden van maaltijden en voor huishoudelijke activiteiten.

2. Een gezinsvervangend tehuis beschikt bovendien over voldoende sanitaire voorzieningen, voldoende bergruimte en over een af te sluiten archief.

Artikel 24

Het gezinsvervangend tehuis ligt in een woonwijk of in de onmiddellijke nabijheid daarvan. Het dient in ruimtelijk opzicht gescheiden te zijn van andere voorzieningen voor gehandicapten.

Artikel 25

1. Het gezinsvervangend tehuis kan gebruik maken van, ten hoogste twee, dépendances.

2. De minimale plaatsingscapaciteit van het gezinsvervangend tehuis bedraagt 15 gehandicapten, de maximale plaatsingscapaciteit bedraagt, exclusief de capaciteit van eventuele dépendances, 30 gehandicapten.

HOOFDSTUK VI: VEILIGHEID EN HYGIËNE

Artikel 26

1. Het gezinsvervangend tehuis voldoet aan de algemeen geldende wettelijke regelingen en voorschriften, onder meer ten aanzien van het gebouw, de brandveiligheid en de arbeidsomstandigheden.

2. Het gezinsvervangend tehuis draagt zorg voor maatregelen ter voorkoming en bestrijding van brand in overleg met de brandweerautoriteiten en voor maatregelen ten aanzien van de alarmering van de aanwezigen in, en van de snelle ontruiming van het gezinsvervangend tehuis.

Artikel 27

In overleg met de aan het gezinsvervangend tehuis verbonden arts worden maatregelen getroffen met betrekking tot de hygiëne en de gezondheid, volgens een hiertoe door het Staatstoezicht op de Volksgezondheid vastgestelde instructie.

HOOFDSTUK VII: VRIJHEID VAN DE GEHANDICAPTEN

Artikel 28

De persoonlijke vrijheid en de zelfstandigheid van de in het gezinsvervangend tehuis wonende gehandicapten worden gewaarborgd behoudens de beperkingen die noodzakelijkerwijs voortvloeien uit het functioneren als

gezinsvervangend tehuis. De levensbeschouwing van de gehandicapten dient volledig gerespecteerd te worden.

Het gezinsvervangend tehuis waarborgt een vrije artskeuze voor de gehandicapten.

HOOFDSTUK VIII: SLOTBEPALINGEN

Artikel 29

1. In bijzondere gevallen kan Onze Minister van het bepaalde in dit besluit ontheffing verlenen. Aan de ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden.

2. Van een beslissing van Onze Minister op grond van het eerste lid kan iedere belanghebbende binnen dertig dagen bij Ons in beroep komen.

Artikel 30

Onze Minister kan, gehoord de Ziekenfondsraad, nadere regelen stellen ter uitvoering van dit besluit, welke regelen voor de onderscheiden categorieën gezinsvervangende tehuizen verschillend kunnen zijn.

Artikel 31

Dit besluit kan worden aangehaald als Besluit erkenningsnormen gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten. Het treedt in werking met ingang van de tweede dag na die van de dagtekening van het Staatsblad waarin het is geplaatst.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Tavarnelle, 30 juli 1982

Beatrix

De Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,
H. A. de Boer

Uitgegeven de *elfde* januari 1983

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 8 februari 1983 nr. 27

NOTA VAN TOELICHTING

Voor de eerste maal zijn hierbij thans normen vastgesteld voor de erkenning van gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten, op grond van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening.

Duidelijk dient voor ogen gehouden te worden dat deze erkenningsnormen een minimum karakter dragen, in die zin dat hierin slechts neergelegd zijn die kwaliteitseisen waaraan een tehuis minimaal en in ieder geval dient te voldoen, wil er sprake zijn van een (voorlopige) erkenning.

Erkenning is de juridische ingang tot de AWBZ-financiering.

Het thans beschikbaar zijn van deze erkenningsnormen kan daarom niet de pretentie hebben dat hiermede het functioneren van de gezinsvervangende tehuizen geheel in kaart wordt gebracht.

Voor een verdere invulling en een meer verfijnde analyse van dit functioneren zal het nodig zijn om te komen tot het opstellen van functiemodellen voor de onderscheidene soorten gezinsvervangende tehuizen. Een eerste aanzet tot het maken van deze functiemodellen is reeds gegeven.

Zoals bij de adviesprocedures rond het tot stand komen van deze erkenningsnormen een aantal malen is opgemerkt, hebben deze erkenningsnormen op een aantal onderdelen duidelijk hun wortels in de zorg voor geestelijk gehandicapten.

Een van de opdrachten voor het beleid in de komende jaren zal dan ook zijn om deze erkenningsnormen verder te differentiëren, zodanig, dat meer aandacht wordt geschonken aan en waar nodig meer specifieke bepalingen worden opgenomen met betrekking tot de woonvormen voor lichamelijke gehandicapten, en de gezinsvervangende tehuizen voor zintuiglijk gehandicapten.

In het algemeen is de doelstelling van het tehuis de integratie van de gehandicapte bewoner in de samenleving. Hoewel de organisatie van het tehuis hiertoe in principe alle materiële en immateriële voorwaarden in zich draagt, geformaliseerd in deze erkenningsnormen, is het slagen van dit integratiestreven mede afhankelijk van in de overige samenleving gelegen factoren die voor het gezinsvervangend tehuis niet altijd beïnvloedbaar zullen zijn.

Objectieve maatstaven derhalve, om te bepalen in hoeverre een gezinsvervangend tehuis effectief bijdraagt aan die integratie van de gehandicapte, zullen moeilijk te geven zijn.

In deze erkenningsnormen zitten in een aantal artikelen eisen opgesloten inzake overlegstructuren en de te onderhouden relaties van het gezinsvervangend tehuis met partijen welke zijn betrokken bij het beleid van het gezinsvervangend tehuis, en inzake de aard van die relaties.

Verwacht mag worden dat juist op dit terrein – ouderparticipatie, inspraak bewoners, democratisering en liberalisering – in de komende jaren er zich verder gaande ontwikkelingen zullen voordoen die van alle betrokkenen een zorgvuldige opstelling vereisen.

In het licht van deze hiervoren genoemde drie toetsingsmomenten, namelijk

- het tot stand komen van functiemodellen voor de onderscheiden typen tehuizen, aangevuld met de ervaringsgegevens geput uit het hanteren van deze normen voor de erkenning van alle tehuizen afzonderlijk,

- het verder onderzoeken van de woonproblematiek en de woonbehoeften van lichamelijke gehandicapten en zintuiglijk gehandicapten,

- de vraag naar de wijze waarop in de onderhavige voorzieningen het democratiseringsproces zijn beslag krijgt,

ligt het voor de hand dat deze erkenningsnormen na een aantal jaren geëvalueerd, en waar nodig bijgesteld zullen gaan worden.

In de Nederlandse Staatscourant van 3 maart 1981, nr. 42, is een voorontwerp van het onderhavige besluit gepubliceerd. Op dit voorontwerp is van verschillende zijden gereageerd. Het betrof bijvoorbeeld oudercomités, de federatie van ouderverenigingen, medewerkers van verschillende

gezinsvervangende tehuizen en beherende rechtspersonen. De reacties hebben overigens niet tot principiële wijzigingen geleid.

Het veelvuldig overleg dat voor de totstandkoming van de erkenningsnormen heeft plaatsgevonden met alle belanghebbende organisaties kan hiervoor mede als verklaring dienen.

Erkenningsnormen en het Besluit toelating rechtspersonen maatschappelijke dienstverlening

Het op de artikelen 11 en 13 van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening gebaseerde Besluit toelating rechtspersonen maatschappelijke dienstverlening (Besluit van 28 maart 1977, Stb. 252) is in werking getreden op 11 december 1980 (Stb. 621) en werkt terug tot 1 januari 1977.

In de toelichting bij het besluit is gesteld, dat toelating slechts geldt ten aanzien van rechtspersonen die na de inwerkingtreding van de Tijdelijke Verstrekkingenwet maatschappelijke dienstverlening hun werkzaamheden zullen aanvangen en dat het daarom in de bedoeling ligt in de voorwaarden voor de erkenning die op grond van artikel 19 van de wet zullen worden gesteld dezelfde eisen op te nemen. Daarmee wordt voorkomen dat er rechtsongelijkheid zal gaan optreden tussen de reeds langer werkende instellingen en inrichtingen en nieuwe initiatieven op dit terrein. In diverse artikelen van deze erkenningsnormen zijn deze eisen dan ook verwerkt, zie bijvoorbeeld artikel 3, tweede lid, artikel 5 eerste lid, artikel 7 en artikel 9 eerste lid.

Rechtspersonen die hun werkzaamheden reeds voor 1 januari 1977 hebben aangevangen, vallen derhalve weliswaar niet onder de werkingssfeer van het Besluit toelating, maar de gezinsvervangende tehuizen die zij exploiteren worden wel getoetst aan dezelfde eisen, die nu in de Erkenningsnormen zijn opgenomen, waardoor materieel hetzelfde resultaat wordt bereikt, als wanneer het Besluit toelating wel op de rechtspersoon van toepassing zou zijn.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Ad a

Het thans nog van kracht zijnde Besluit gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten Bijzondere Ziektekostenverzekering zal binnen afzienbare tijd vervangen worden door het Besluit indicatiestelling verstrekkingen maatschappelijke dienstverlening.

De leeftijdsgrens van achttien jaar wordt bepaald in en door de omschrijving van de verstrekking. Het is evenwel denkbaar dat het in het plaatsingsbeleid van een tehuis past dat incidenteel een gehandicapte, die nog juist geen achttien jaar is, wordt opgenomen, bijvoorbeeld vanwege in het ouderlijk milieu gelegen oorzaken, dan wel omdat een aansluiting gezocht moet worden bij het plaatsingsbeleid van een dagverblijf voor ouderen.

Om die reden wordt hier gesproken over «in de regel».

Artikel 3

Ad 1

De agogische begeleiding die in het gezinsvervangend tehuis wordt geboden, houdt in het in stand houden van een evenwichtig leefpatroon in het huis, het door de leiding voortdurend respons geven op de interesses waarvan de bewoners blijkt geven, dan wel het inspelen op hun mogelijkheden zoals die onder meer in het kader van de dagopvang zijn onderkend.

De leiding dient hierbij twee zaken in het oog te houden, enerzijds zal men er middels de agogische benadering zorg voor dienen te dragen dat de individuele bewoner zich betrokken voelt bij de gang van zaken in het tehuis en niet in passief isolement geraakt, anderzijds dient de begeleiding echter zodanig gedoseerd te zijn dat de privacy van de bewoners en het woonkarakter van de voorziening gewaarborgd is.

Een programmatische opzet van de begeleiding van de bewoners dient in ieder geval niet de intentie van het gezinsvervangend tehuis te zijn. Wel kan een dergelijke opzet in individuele gevallen geboden zijn.

Naast de huisvesting en verzorging die het gezinsvervangend tehuis biedt, zal een belangrijk accent worden gelegd op het bieden van mogelijkheden aan de bewoners voor hun vrijetijds-besteding, zowel binnen als buiten het gezinsvervangend tehuis. Met name de wijze waarop de begeleiding van de bewoners naar buiten toe gestalte krijgt, zal van doorslaggevende betekenis kunnen zijn voor de integratie van de gehandicapte bewoner.

De woonsituatie van de gehandicapten in het tehuis is in beginsel voor langere duur of draagt zelfs een permanent karakter. Het is evenwel goed denkbaar dat, mede als gevolg van de geboden begeleiding, sommige bewoners doorstromen naar een zelfstandiger vorm van wonen.

Ad 2

Het verdient aanbeveling dat de door het tehuis gehanteerde selectiecriteria eenduidig zijn opgesteld en voor alle betrokkenen toegankelijk zijn.

Overigens heeft eveneens de overeenkomst, te sluiten tussen instelling en verbindingkantoor, betrekking op dit onderwerp.

Artikel 4

Ad 1

In de gepubliceerde besluiten en beschikkingen op dit punt wordt telkens gesproken over of geestelijk, of lichamenlijk, of zintuiglijk gehandicapten. Het beleid tot dusver is evenwel het meest uitgekristalliseerd ten aanzien van de tehuizen voor geestelijk gehandicapten, terwijl voor de tehuizen voor lichamenlijk gehandicapten en die voor doven of blinden veel criteria nog in een stadium van ontwikkeling verkeren.

Dit laatste geldt behalve voor vragen rond de indicatiestelling en de dagopvang tevens voor de bouwkundige opzet van die voorzieningen, en ook voor het stelsel van financiële richtlijnen in het kader van het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg.

In dit verband wordt opgemerkt dat in met name de gezinsvervangende tehuizen voor geestelijk gehandicapten in toenemende mate ook enkele meervoudig gehandicapte bewoners worden geplaatst. Een cruciale vraagstelling waarmee het beleid in de komende periode zal worden geconfronteerd is of er, en zo ja welke, specifieke criteria voor deze categorie ontwikkeld dienen te worden, al dan niet uitmondend in een aparte plaats voor deze categorie naast de drie andere. Uit het beperkt aantal ervaringen tot dusver kunnen nog geen conclusies worden getrokken.

Ad 2

In dit artikel gaat het erom aan te geven dat de in het tehuis geplaatste bewoners gezamenlijk ook daadwerkelijk als gemeenschap kunnen functioneren. Er zal een spanningsveld bestaan, gelet op enerzijds de noodzaak om een qua functioneringsniveau min of meer homogene groep samen te stellen, terwijl zulks anderzijds in strijd kan zijn met de behoefte aan een verticale leeftijdsopbouw binnen het tehuis.

Dit laatste houdt verband met het feit dat er als gevolg van vergrijzing van het bewonersbestand veelal een problematiek met een geheel eigen karakter ontstaat met betrekking tot de dagbesteding van die oudere

bewoners, voor zover die op een bepaald moment geen arbeid meer (kunnen) verrichten of een dagverblijf bezoeken. Indien dit op grote schaal plaatsvindt binnen een tehuis, heeft dit gevolgen voor de doelstelling en daarmee voor de werkwijze van het tehuis.

Overigens zal dit probleem minder snel behoeven te spelen in het geval van grotere beheerseenheden.

Over het maximum aantal bewoners dat door middel van kleine, extra handreikingen op min of meer hetzelfde niveau in het tehuis kan blijven functioneren, dient altijd tijdig overleg met het ministerie plaats te vinden, aangezien het hier voornamelijk een nieuw beleidsterrein betreft.

Artikel 5

Ad 1

Met «de nodige» wordt hier in ieder geval bedoeld op al die contacten die, gegeven de situatie en de structuur van de gehandicaptenzorg in de regio, kunnen bevorderen dat het beleid van het gezinsvervangend tehuis wordt afgestemd op en ingebed in die zorg. Het gaat derhalve om al die contacten zowel in bestuurlijke als in professionele zin, die op de kwaliteit en inhoud van het beleid een positieve invloed kunnen uitoefenen.

Het onderhouden door het gezinsvervangend tehuis van één bepaalde relatie met bijvoorbeeld één dagverblijf of één school (het psychologische aspect), onder voorbijgaan aan andere bestaande mogelijkheden, zou fixerend werken en de beeldvorming naar buiten negatief beïnvloeden. Een flexibele opstelling in dezen is te allen tijde geboden.

Ad 2

Ter waarborging van het geheel eigen karakter van het gezinsvervangend tehuis, waarbij het primair gaat om de huisvesting van gehandicapten voor wie om enigerlei reden een eigen gezinsmilieu als centrum van verzorging is wegge gevallen c.q. (nog) niet te realiseren is, is het noodzakelijk dat de werkuitvoering van het tehuis geen deel uitmaakt van één van de in deze norm genoemde voorzieningen.

Artikel 6

Ad 1

De bedoeling van dit artikellid is aan te geven dat de eindverantwoordelijkheid voor het functioneren van het gezinsvervangend tehuis bij het bestuur berust ongeacht de verantwoordelijkheid die diverse geledingen binnen het gezinsvervangend tehuis op deelterreinen hebben gekregen.

Ad 2

De strekking van de eerste zin van dit artikellid gaat veel verder dan datgene wat reeds, uit hoofde van de bepalingen ter zake in het Burgerlijk Wetboek, in de statuten van de rechtspersoon is vastgesteld.

Ieder tehuis zal idealiter dienen te beschikken over een door het bestuur na overleg met de medewerkers en, met name in tehuizen voor lichamelijk gehandicapten, de bewoners vastgesteld huishoudelijk reglement waarin regels worden gesteld ten aanzien van alle zakelijke verhoudingen in het tehuis, voor zover daarbij bevoegdheden of verplichtingen in het geding kunnen zijn. Daarbij valt dan niet alleen te denken aan bijvoorbeeld werkoverleg, maar evenzeer aan de relatie met de bewoners en de ouders of wettelijke vertegenwoordiger(s) van de bewoners.

Het lijkt goed daarbij niet alleen aandacht te schenken aan een allocatie van taken en bevoegdheden maar eveneens aan het institutioneel oplossen van conflicten en aan de mogelijkheid tot het indienen en doen behandelen van klachten.

Ten einde te vermijden dat de medewerkers van het gezinsvervangend tehuis transacties aangaan, mogelijk met rechtsgevolg, die niet tot hun

competentie kunnen worden gerekend dan wel waarvoor zij de verantwoordelijkheid niet kunnen dragen, is het zaak het doen van uitgaven en het aangaan van materiële verplichtingen schriftelijk te regelen. Het hoofd van het tehuis zal, in de dagelijkse sfeer, in ieder geval op dit gebied de nodige bevoegdheden moeten hebben.

Uit het dienstrooster zal moeten blijken dat de verzorging en begeleiding van de bewoners op alle momenten van de dag (kunnen) zijn gewaarborgd.

Daarnaast heeft het dienstrooster echter een rechtspositionele betekenis, aangezien daaruit blijkt tussen welke tijdstippen de nachtdienst is gesitueerd. Een kwalitatief aspect van het dienstrooster is dat het bestuur erin tot uitdrukking brengt hoeveel aanwezige medewerkers het op ieder tijdstip voldoende acht in het tehuis. Ten aanzien van dit laatste is er uiteraard een begrenzing als gevolg van de financiële normeringen ter zake.

Ad 3

Het gebruik maken van een centraal bureau zal toenemen bij een vergroting van het aantal dagverblijven en gezinsvervangende tehuizen in het land. De bevoegdheid tot besluitvorming binnen een rechtspersoon mag, zulks zou als uitgangspunt kunnen dienen, voor zover die besluitvorming plaatsvindt bij een centraal bureau, nooit de essentiële taak en functie van het hoofd van het tehuis ondergraven, maar zal betrekking hebben op de voorwaarden scheppende functies.

Het centraal bureau is een op de ondersteuning van en serviceverlening aan de voorzieningen gericht onderdeel van de organisatiestructuur waar die voorzieningen in passen. Daarnaast kan het de voorwaarden creëren om te komen tot kwaliteitsverbetering en afstemming van het (voorzieningen-)beleid in het werkgebied van de bij dat bureau betrokken stichting(en) en vereniging(en).

Artikel 7

Ad 1

Het participeren van de onderscheiden categorieën betrokkenen in het beleid van het gezinsvervangend tehuis past volledig in de discussies zoals die zijn gevoerd (in de Commissie-Van der Burg), inzake het democratisch functioneren van instellingen. In het algemeen is er in de huidige maatschappelijke structuren een tendens naar open verhoudingen en meer c.q. meer doelmatige communicatie.

Allereerst worden de gehandicapten zelf betrokken bij iedere besluitvorming, die direct of indirect voor hen gevolgen heeft. In gezinsvervangende tehuizen voor lichamelijk gehandicapten kan dit principe volledig tot zijn recht komen.

In tegenstelling tot het Besluit toelating rechtspersonen maatschappelijke dienstverlening, waarin slechts gesproken wordt over cliënten, hun wettelijke vertegenwoordigers, en over de medewerkers als betrokkenden bij het beleid van het gezinsvervangend tehuis, wordt in dit artikel ook gesproken over de organisaties die de belangen van deze groeperingen behartigen.

Het verschil komt voort uit de verdergaande gedachtenvorming op het terrein van het democratisch functioneren van instellingen.

Geleidelijk aan is de gedachte gegroeid dat in de gevallen waarin rechtstreeks belanghebbenden niet of nauwelijks in staat zullen zijn voor hun belang op te komen, anderen voor hen zouden kunnen optreden, waarbij dan wordt gedacht aan georganiseerde verbanden als belangenorganisaties, ook van de gehandicapten zelf. Het kan van belang zijn te komen tot de vaststelling van een huisreglement, bij de voorbereiding waarvan de bewoners uiteraard betrokken dienen te worden. Voor de ouders van geestelijk en meervoudig gehandicapten is participatie in het beleid van het bestuur een onontbeerlijke voorwaarde voor het goed functioneren van het gezinsvervangend tehuis.

Het gezinsvervangend tehuis heeft er in zijn functioneren ook belang bij dat de medewerkers inhoudelijke inbreng, gebaseerd op hun ervaringen in de dagelijkse praktijk, leveren. Dit zal zoveel mogelijk tot uitdrukking moeten worden gebracht door middel van interne afspraken en het schriftelijk vastgestelde huishoudelijk reglement. Ten aanzien van de algemene belangen van de medewerkers kan opgemerkt worden dat deze voor hen als werknemer behartigd worden door vakorganisaties.

De ouderparticipatie kan gerealiseerd worden door middel van oudercommissies in welke vorm of samenstelling dan ook. De betrokken ouders doen een voordracht over deze vorm en samenstelling.

Deze commissie kan op geregelde tijden afzonderlijk of gezamenlijk met bestuur of personeel overleg plegen. Deze commissie dient daartoe uiteraard over alle benodigde informatie te beschikken en dient tevens vooraf gekend te worden in beslissingen op het terrein van de beleidsuitvoering die een principiële karakter hebben. Te denken valt aan bijvoorbeeld vakantiebesteding, medische of geestelijke verzorging.

Het vorenstaande laat echter de eigen verantwoordelijkheid van bestuur en leiding, zoals vermeld in diverse artikelen van dit besluit, onverlet.

Het onderhavige artikel legt de mogelijkheid van nadere regelgeving aangaande de medezeggenschap van betrokken partijen vast.

Deze nadere regelgeving zal worden uitgewerkt aan de hand van de hoofdlijnen voor de democratisering, zoals die recentelijk zijn neergelegd in het definitieve regeringsstandpunt inzake het democratisch functioneren van gesubsidieerde instellingen.

Bij deze nadere regelgeving zal de identiteit van de vereniging of stichting worden geëerbiedigd.

Ad 2

Dit artikel is een verbijzondering van de algehele doelstelling van het gezinsvervangend tehuis, namelijk de integratie van de leefwijze van de gehandicapte in de algemeen daaromtrent geldende regels, gewoonten en mogelijkheden, in die zin dat het bestuur erop toe dient te zien dat de wensen van gehandicapte bewoners, bijvoorbeeld aangaande stemrecht of lidmaatschap van organisaties, gehonoreerd worden.

Verder zal het bestuur van het gezinsvervangend tehuis alert dienen te zijn en open dienen te staan met betrekking tot de ontwikkelingen rond de vaak nog als specifiek beschouwde (rechts-)positie van de meeste geestelijk gehandicapten.

Te denken valt hierbij aan een taak voor het bestuur inzake het waar mogelijk opheffen van knelpunten aangaande de inkomensbesteding, maar ook aan zaken rond seksualiteit en huwelijk.

Artikel 9

Ad 2

In het algemeen dient gesteld te worden dat het bestuur alles in het werk dient te stellen om de continuïteit van de zorg, zoals die in het gezinsvervangend tehuis gestalte krijgt, te waarborgen. Dat houdt in dat in feite alle activiteiten van een rechtspersoon die niet in direct verband staan met die zorg, en waaraan geldelijke gevolgen zijn verbonden ook indien het niet om een winstoogmerk gaat, in het maatschappelijk verkeer onverenigbaar geacht kunnen worden met het beheer van één of meer gezinsvervangende tehuizen, binnen het verband van die rechtspersoon.

Hetzelfde geldt voor die vormen van dienstverlening en zorg in het gezinsvervangend tehuis zelf, welke qua aard of omvang boven de grens van de omschreven verstrekking uitgaan en waarvoor doorgaans geen garantie bestaat dat een en ander wordt gefinancierd.

Artikel 10

Ad 1

Juist op grond van dit artikel rijst de vraag wie de uiteindelijke verantwoordelijkheid draagt met betrekking tot de beslissing over een plaatsing. Drie instanties, te weten het bestuur, het selectie- en begeleidingsteam alsmede het voor het tehuis aangewezen verbindingskantoor spelen in deze besluitvorming een rol. De positie van het verbindingskantoor ten opzichte van het bestuur wordt geregeld in de modelovereenkomst. Wat betreft de verhouding bestuur-selectie- en begeleidingsteam geldt dat in laatste instantie altijd het bestuur beslist over een plaatsing; het team adviseert.

Het in de toelichting op artikel 6 gememoreerde huishoudelijk reglement zou evenwel ook dienen te voorzien in een scheidsrechterlijke procedure, indien de standpunten van bestuur en team inzake een plaatsing tegenstrijdig zijn.

Het in dit artikel gestelde is evenzo van toepassing op het ontslag respectievelijk de overplaatsing van een bewoner.

Ad 2

Het geven van aanwijzingen impliceert het meewerken aan de opstelling van een begeleidingsplan, het evalueren en het eventueel bijstellen daarvan.

Artikel 11

Het gezinsvervangend tehuis kent, als voorziening voor duurzame huisvesting, geen sluitingsregeling. Dat houdt in dat het bestuur van het tehuis altijd zal dienen te voorzien in een minimale aanwezigheid van begeleidend personeel, ook indien een groot deel van de bewoners op vakantie gaat.

Artikel 12

Met functionele contacten wordt in dit verband voornamelijk bedoeld op de op de individuele bewoner gerichte contacten en het werkoverleg tussen functionarissen van de desbetreffende voorzieningen. Dit houdt tevens in dat het werk-, vormings- of leefmilieu van die gehandicapte van de genoemde conclusies uit de teambesprekingen op de hoogte wordt gesteld. Ten aanzien van deze laatstbedoelde informatieverstrekking geldt in ieder geval altijd dat de gehandicapte of zijn ouders respectievelijk wettelijke vertegenwoordiger(s) hierbij de nodige inspraak hebben.

Artikel 13

Ad 1

Dossievorming als zodanig heeft uiteraard de bedoeling dat op een verantwoorde wijze beleid tot stand wordt gebracht, op grond van chronologische documentatie met betrekking tot de begeleiding van de bewoner. Hoewel het bestuur van een instelling er voor verantwoordelijk is dat een dossier wordt aangelegd, is het selectie- en begeleidingsteam voor de inhoud ervan aanspreekbaar.

De toetsing op relevantie, waarbij het team aan het bestuur adviseert, en het bestuur de laatste verantwoordelijkheid draagt voor het periodiek schonen van de dossiers, is hier toegevoegd om te voorkomen dat de begeleiding van de gehandicapte plaatsvindt op grond van verouderde en dus onjuiste gegevens.

Ook als de teamarts tevens huisarts van een bewoner is, zal het desbetreffende dossier slechts medische gegevens bevatten voor zover die voor het werk van het gehele team van belang zijn.

Ad 2

De hier bedoelde regeling zou onder meer in kunnen houden de voorwaarden waaraan personen moeten voldoen die toegang krijgen tot de dossiers. Tevens ware hierbij dan te letten op een instructie inzake het opnemen van gegevens in een dossier en inzake het dossierbeheer.

Ad 3

Het eindrapport dient in die zin zo compleet mogelijk te zijn dat het alle relevante gegevens ten behoeve van een adequate vervolgoptvang van en hulpverlening aan de gehandicapte bewoner bevat.

Er dient evenwel voorkomen te worden dat gegevens een eigen bestaan gaan leiden en vervolgens een stigmatiserend effect kunnen hebben. Een bezinning over wat wel en wat niet van belang is in een eindrapport, en wat derhalve kan worden weggelaten, is op haar plaats.

Ad 5

Het uitgangspunt is dat de bewoner van het gezinsvervangend tehuis gebruik maakt van de mogelijkheden die het normale betalingsverkeer biedt, derhalve van de diensten van bank- en giro-instellingen.

Voor het tehuis ligt hier een begeleidingsfunctie naar de bewoner toe, om hem met dit verkeer vertrouwd te maken.

Het komt in de praktijk evenwel voor dat de rechtspersoon welke het gezinsvervangend tehuis beheert, zelf zorg draagt voor het beheer van het spaartegoed c.q. het vermogen van een bewoner. Het gaat in dit artikel dus niet alleen om persoonlijke bezittingen in de vorm van goederen, welke zich in het tehuis bevinden.

Uitdrukkelijk zij hier vermeld dat het noodzakelijk is dat, wanneer dit geschiedt, dit beheer te allen tijde gepaard gaat met het schriftelijk vastleggen van de wederzijds aangegane verplichtingen, per bewoner, terwijl de omvang van de tegoeden van een bewoner op ieder moment inzichtelijk moet zijn voor hem of zijn wettelijke vertegenwoordiger(s). Het gebruiken van deze gelden door de rechtspersoon, door medewerkers of medebewoners, ook indien dit contractueel wordt vastgelegd, is ongewenst.

Artikel 14

Het gezinsvervangend tehuis dient zorg te dragen voor een adequate registratie van de werkzaamheden in het algemeen en voor de financiële administratie in het bijzonder. Zoals vooral ten aanzien van de dossiervorming geldt, is eveneens ten aanzien van de financiële administratie de nodige zorgvuldigheid in acht te nemen in verband met het vertrouwelijk karakter van de gegevens, voor zover die op bewoners betrekking hebben. Om die reden is in artikel 21 dan ook de eis van een af te sluiten archief opgenomen.

Artikel 17

Bij de hiergenoemde brandschadeverzekering wordt, uiteraard naast het tehuis zelf en de bij het tehuis behorende inventaris, eveneens gedacht aan de inboedel van de bewoners. Dit laatste is evenwel meer uit praktische en economische overwegingen dan dat het met betrekking tot de erkenning een verplichting zou zijn. Bewoners kunnen in principe een individuele verzekering afsluiten. Wat betreft de bedrijfsschadeverzekering wordt voornamelijk gedacht aan de noodzaak om lonen en salarissen door te betalen, ook in de periode dat eventueel, bijvoorbeeld door brand, geen verstrekking wordt geleverd vanwege het tehuis.

Artikel 18

Ad 1

Dit kan zowel kwantitatief als kwalitatief worden geïnterpreteerd, en als zodanig is er een relatie met artikel 16, eerste lid.

Ad 3

In het op dit artikel gebaseerde Besluit benoembaarheidseisen wordt in de bijlage bepaald dat ten aanzien van de medewerkers in gezinsvervangende tehuizen voor lichamelijk gehandicapten steeds, met betrekking tot iedere aanstelling, overleg met het ministerie geboden is. Een van de ontwikkelingen in de komende tijd zal dienen te zijn, in overleg met de daartoe aangewezen organisaties, het ontwerpen en onderbouwen van kwaliteitseisen voor het personeel in deze tehuizen. Het thans nog niet voorhanden zijn van deze opleidingseisen is geen kwestie van vrijblijvendheid, maar geeft eerder aan hoe moeilijk het is om tot een goed afgewogen geheel van normen te komen op dit gebied.

Het tot dusver ontbreken van een gerichte opleiding met betrekking tot het werk in een huisvestingssituatie van lichamelijk gehandicapten heeft daarmee te maken.

Artikel 19

Ad 1

Het hoofd van het gezinsvervangend tehuis is de eerstverantwoordelijke voor het beheren en de dagelijkse leiding van de voorziening, en bij niet bereikbaarheid van het hoofd, wat gelet op de 24-uursdienst in een tehuis regelmatig het geval kan zijn, is dat het plaatsvervangend hoofd.

Ad 2

In dit artikel is gekozen voor het aangeven van een absoluut minimum aantal personeelsleden. Dit aantal medewerkers zal, ongeacht de capaciteit van een tehuis, in ieder geval noodzakelijk zijn voor het samenstellen van een dienstrooster waarbij de verzorging en begeleiding van de bewoners op ieder moment gewaarborgd kan worden. Tegelijk wordt hiermee een minimum kwaliteitseis verondersteld in die zin dat er bij dit aantal van uit is gegaan dat met name op de momenten dat bewoners thuis zullen zijn (avonden, weekeinden) twee (ped)agogische medewerkers in het tehuis aanwezig zijn. In de woonvormen voor lichamelijk gehandicapten zal dit aantal in de praktijk hoger liggen, vooral als gevolg van de arbeidsintensieve ADL-hulp¹ waarop een beroep wordt gedaan.

Dit laatste zal zich vooral manifesteren op die tijdstippen dat bewoners, min of meer gelijktijdig, het huis verlaten of weer thuiskomen van hun dagelijkse bezigheden.

De door het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg gehanteerde richtlijnen geven als maximum een hoger aantal personeelsleden dan zeven aan omdat rekening wordt gehouden met een gedeeltelijke vrijstelling van het hoofd van het tehuis, ten behoeve van externe contacten, alsmede met de effecten voortvloeiende uit de collectieve arbeidsovereenkomst.

De functie plaatsvervangend hoofd is evenwel geen van het dienstrooster vrijgestelde.

Ad 3

De kern van de begeleiding die in het gezinsvervangend tehuis wordt geboden, wordt gevonden in de aanwezigheid van een inter-disciplinair selectie- en begeleidingsteam. Afhankelijk van de categorie gehandicapten waarvoor het tehuis is bestemd, zal de samenstelling van dit team variëren. Voor geestelijk gehandicapten zal een gespecialiseerd maatschappelijk werker, verbonden aan een Sociaal-Pedagogische Dienst, worden ingeschakeld. Bij tehuizen voor lichamelijk gehandicapten zal een revalidatie-arts de

¹ ADL: Algemene dagelijkse levensverrichtingen

voorkeur verdienen, terwijl men daar wat betreft het maatschappelijk werk een beroep zal moeten doen op het algemeen maatschappelijk werk ter plaatse.

Voor het bevorderen van de zelfstandige deelname aan het maatschappelijk verkeer door de bewoners is de inbreng van een vertegenwoordiger van één der gedragswetenschappen van bijzonder belang. Al naar gelang de behoefte kan dit een orthopedagoog of een psycholoog zijn. De functies van deze deskundigen zullen elkaar voor een gedeelte overlappen. Zo kan de inbreng van de psycholoog van betekenis zijn voor de diagnosestelling in het kader van de selectie en begeleiding, terwijl de taak van de orthopedagoog eerder zal liggen op het terrein van de begeleiding van de leiding met betrekking tot de relatie met en de sociale redzaamheid van de bewoners.

De eis dat bij tehuizen voor geestelijk gehandicapten een maatschappelijk werker betrokken wordt, houdt verband met de functie die deze functionaris kan hebben met betrekking tot de gehandicapten en hun milieu. Enerzijds is hij bij bijzondere gezinsomstandigheden de verantwoordelijke in de relatie gezinsvervangend tehuis-ouderlijk milieu, anderzijds moet hij, door de betrekkingen die een Sociaal-Pedagogische Dienst ook met andere voorzieningen voor geestelijk gehandicapten heeft, verbindingen kunnen onderhouden tussen de voorzieningen en zal hij ook met betrekking tot de plaatsing c.q. de overplaatsing van de gehandicapte de nodige verantwoordelijkheid dragen.

Ad 6

Met nadruk zij hier vermeld dat het selectie- en begeleidingsteam over de zaken die het bespreekt, contact behoort te hebben met de individueel betrokken gehandicapte c.q. ouders, of wettelijke vertegenwoordiger(s) dan wel met een oudervertegenwoordiging, alvorens zijn besluiten ten uitvoer worden gelegd.

Hiertoe dienen duidelijke afspraken te worden gemaakt met betrekking tot de vraag wie van de teamleden de contacten onderhoudt met de ouders, ofwel wie in het algemeen de externe relaties onderhoudt.

Artikel 20

Ad 2

In het algemeen bestaat de indruk dat in de gezinsvervangende tehuizen steeds de behoefte wordt gevoeld aan de inschakeling van de in artikel 19, derde lid, genoemde deskundigen. Om die reden is in deze erkenningsnormen vooralsnog geen verplicht minimum aantal uren per deskundige opgenomen, maar wordt dit later per apart besluit geregeld. Op dit moment lijkt eerder de maximum richtlijn van het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg bepalend voor de mate van inschakeling van bedoelde teamleden.

Artikel 21

Ad 1

Het bestuur van het gezinsvervangend tehuis draagt de verantwoordelijkheid voor de aanstelling van alle personeelsleden. In dit verband kan worden gewezen op een ontwikkeling in de sfeer van de arbeidsvoorwaarden.

De benoembaarheidseisen met betrekking tot de tehuizen voor geestelijk gehandicapten zijn in de desbetreffende CAO opgenomen. De CAO kent de mogelijkheid via een daartoe op grond van de CAO ingestelde commissie, een ontheffing te verkrijgen met betrekking tot bepaalde opleidings- of ervaringseisen.

Duidelijk zij gesteld dat dit uit een oogpunt van arbeidsrechtelijke verhoudingen weliswaar tot een legitieme arbeidsovereenkomst kan

leiden, maar dat het ministerie zich het recht voorbehoudt de erkenning van het tehuis op dit onderdeel uitsluitend en alleen te toetsen aan de eisen die in het Besluit benoembaarheidseisen zijn neergelegd.

Ad 2

Het is de verantwoordelijkheid van het bestuur van het gezinsvervangend tehuis, er zorg voor te dragen dat de begeleiding van en de voorlichting aan het milieu van de gehandicapte, welke functies een onderdeel van de verstrekking zijn, worden geleverd.

Gelet op het gestelde in artikel 12 ligt hier ook een eigen verantwoordelijkheid voor het gezinsvervangend tehuis zelf, van waaruit rechtstreeks contacten met het leefmilieu van de gehandicapten zullen worden onderhouden. Voor zover de hierbedoelde voorlichting en begeleiding evenwel door het maatschappelijk werk worden verzorgd, wordt deze functie nooit door aan het tehuis zelf verbonden functionarissen uitgeoefend, maar het tehuis moet hiervoor een overeenkomst aangaan met de in dit artikel genoemde instellingen. Deze instellingen kunnen hiertoe voldoende geëquipeerd worden geacht.

Het lijkt wenselijk hiervoor een model samenwerkingsovereenkomst te ontwikkelen. Evenals dat overigens voor alle in artikel 19 genoemde medewerkers geldt, is het met name ten aanzien van de maatschappelijk werker eveneens wenselijk om te komen tot een model taakomschrijving met betrekking tot zijn werkzaamheden respectievelijk bevoegdheden in het selectie- en begeleidingsteam van het gezinsvervangend tehuis.

De gezinsvervangende tehuizen voor doven en blinden, waarvan er overigens maar enkele bestaan, hebben veelal een specifieke werkrelatie met doven- respectievelijk blindeninstituten, die waar nodig ook het maatschappelijk werk kunnen toeleveren. Het leek niet zinvol hiervoor in dit artikel nadere regelen te stellen, deze zaken zullen individueel bezien worden.

Artikel 22

Ook het gezinsvervangend tehuis voor geestelijk gehandicapten moet in principe toegankelijk zijn voor de in zijn beweging beperkte mens. Gaarne wordt hier verwezen naar de richtlijnen, opgenomen in de uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Revalidatie «Geboden Toegang» met betrekking tot de toegankelijkheid van terreinen en gebouwen voor lichamelijk gehandicapten.

De richtlijnen dienen in dit verband in zoverre te worden toegepast dat lichamelijk c.q. meervoudig gehandicapten zonder bezwaar het gezinsvervangend tehuis kunnen bewonen of bezoeken.

Artikel 23

Over de in dit artikel opgesomde ruimten moet het gezinsvervangende tehuis in ieder geval beschikken, wil de kwaliteit van de te bieden verstrekking zijn gegarandeerd.

Dat neemt niet weg dat het uit een oogpunt van een adequaat gebruik van middelen zeer wel denkbaar is dat sommige ruimten multifunctioneel gebruikt zullen worden.

Een verdere uitwerking van deze normen in bouwtechnisch en financieel opzicht is te vinden in de door het ministerie gepubliceerde «richtlijnen voor de totstandkoming van gezinsvervangende tehuizen». Deze bestaan tot dusver slechts voor tehuizen voor geestelijk gehandicapten.

In het kader van het verlenen van Rijksgaranties op leningen te sluiten ten behoeve van de bouw c.q. oprichting van een gezinsvervangend tehuis worden alle plannen tot bouw- en verbouw van accommodaties dezerzijds, in nauwe samenwerking met de Rijksgebouwendienst, beoordeeld op bouwkundige, functionele en financiële aspecten.

De erkenningsnormen geven aan welke functies, uitgedrukt in ruimten, minimaal nodig geacht worden, de desbetreffende «Richtlijnen» geven hieraan een praktische uitwerking, bestemd voor architecten.

Tevens zijn hierin opgenomen de door besturen te volgen procedures bij het aanvragen van een Rijksgarantie. Deze richtlijnen, die overigens geen bepaalde wettelijke status hebben, zijn bedoeld als handleiding voor en als serviceverlening aan de instellingen, welke telkens worden aangepast aan nieuwe ontwikkelingen in het veld, alsmede aan het bedrag van de investeringskosten per gehandicapte.

In deze richtlijnen is bijvoorbeeld uitgewerkt dat voor ieder nieuw te bouwen tehuis (op de begane grond) rekening wordt gehouden met een of meer kamers ten behoeve van meervoudig gehandicapten. Een ander aspect in deze richtlijnen is de maatvoering voor de verschillende, in dit artikel genoemde ruimten. Er is van afgezien om deze in het onderhavige besluit op te nemen, aangezien daarvan een te fixerende werking zou uitgaan. Dat neemt niet weg dat aan het aantal m² dat iedere bewoner ter beschikking staat, in de vorm van een eigen zit-slaapkamer, principiële kanten zitten.

Steeds rijst daarbij namelijk de vraag waar, bij het toekennen van meer eigen ruimten, de grens ligt tussen de groepshuisvesting die het gezinsvervangend tehuis nu eenmaal is, en de mogelijkheid van de gehandicapte om met enige begeleiding zelfstandig te wonen.

Behalve dat bij de woonvormen voor lichamelijk gehandicapten zich momenteel een dergelijke discussie voordoet, kan deze vraagstelling actueel zijn ten aanzien van de begeleiding van licht-geestelijk gehandicapten.

De mate waarin aan de in dit artikel opgenomen norm kan worden voldaan, wordt in de praktijk door een aantal factoren beïnvloed.

Ten eerste bestaat er in de grootstedelijke situatie in het land nauwelijks nog een mogelijkheid tot grondverwerving, waardoor initiatiefnemers vaak zullen moeten uitwijken naar bestaande panden, soms nog in 19e-eeuwse woonwijken.

Dit reduceert de mogelijkheid in de praktijk om iedere bewoner een éénpersoonskamer te kunnen bieden.

Het voorkomen van één of meer meerpersoonskamers per tehuis in deze situaties zal daarom niet altijd te vermijden zijn. Van geval tot geval zal worden gezien of een ontheffing conform artikel 29 gegeven kan worden.

Voorts bestaat er een tendens om bij de totstandkoming van een gezinsvervangend tehuis niet met aparte ontwerpen te werken, maar, zo mogelijk via huur, in het bestaande nieuwbouw-woningbestand ingepast te worden. Hoewel dit uit oogpunt van integratie in de wijk of buurt veel voordelen kan hebben, is het denkbaar dat dan niet alle in dit artikel gevraagde ruimten voorhanden kunnen zijn.

In voorkomende gevallen kan dan wellicht een beroep worden gedaan op algemene, in de wijk bestaande voorzieningen of verbanden.

Artikel 24

Het bijeenbrengen op één terrein of in één gebouwencomplex van verschillende voorzieningen voor gehandicapten zoals een inrichting, school, dagverblijf, sociale werkplaats of een ander gezinsvervangend tehuis dient zonder meer te worden vermeden.

Het gezinsvervangend tehuis biedt in principe een vorm van groepshuisvesting, in relatie tot een dagopvang of arbeidssituatie elders.

Hierbij dient in het oog te worden gehouden dat de afstand tussen het tehuis en het dagverblijf of de sociale werkplaats niet dermate groot is dat het functioneren van de bewoner hierdoor ongunstig wordt beïnvloed.

Een reistijd van 45 minuten naar of van de opvang overdag kan als maximum worden beschouwd. Bij de situering van een nieuw tehuis kan in verband hiermee de bereikbaarheid door middel van openbaar vervoer een punt van overweging zijn.

Het vaststellen van een minimale capaciteit wordt voornamelijk ingegeven door economische motieven. Enerzijds zal, indien er sprake is van een nieuwbouwproject, de te hanteren investeringsnorm per bewoner oorzaak zijn van de onwenselijkheid om kleinere tehuizen te bouwen.

Anderzijds is er altijd een minimale personeelsformatie nodig om een dienstrooster te kunnen samenstellen welke formatie te zwaar drukt op groepen gehandicapten kleiner dan 15. Daarnaast bestaat er mogelijkserwijs het gevaar dat er van kleinere groepen (zwaarder) gehandicapten, uit een oogpunt van onderlinge relaties een fixerende werking uitgaat, welke hun ontwikkeling in de weg staat.

Niettemin is het een feit dat gezocht wordt naar wegen om meer kleinschaligheid te bereiken. Het huren van woningen in het kader van de sociale woningbouw is wellicht één van de mogelijkheden om aan de wens tot interne differentiatie van kleinschaligheid tegemoet te komen.

Een maximum capaciteit van 30 plaatsen is behoudens een enkele, vanuit de historie te verklaren uitzondering beslist de uiterste grens, waarvoor bij nauwelijks of niet meer gesproken kan worden van gewoon wonen door gehandicapten, en voorbij welke grens er al te gemakkelijk een stigmatisering van een tehuis als instituut zal optreden.

Dépendances bij gezinsvervangende tehuizen voor gehandicapten verdienen in deze toelichting meer dan gemiddelde aandacht.

Het is verheugend dat de begeleiding die in een gezinsvervangend tehuis plaatsvindt, in toenemende mate leidt tot de wens en de mogelijkheid om gehandicapten een meer zelfstandige vorm van huisvesting te bieden.

Dépendances als huisvestingsvormen van minimaal 3 tot maximaal 6 plaatsen, in een afgescheiden eenheid, vormen een variant in de begeleidingsmogelijkheden van het tehuis. Deze dépendances zijn echter economisch, juridisch en organisatorisch een onlosmakelijk deel van het gezinsvervangend tehuis, en zijn als zodanig derhalve onderdeel van de desbetreffende planning en erkenning.

Als uitgangspunt geldt dat slechts de bewoners van het gezinsvervangend tehuis in een dépendance terecht kunnen komen, terwijl die dépendance in principe altijd onderdeel van één en slechts één tehuis uitmaakt. Per tehuis kunnen hooguit twee dépendances functioneren. Deze scheiding wordt wel ingegeven door een verdeling over mannen en vrouwen.

Een gedegen voorbereiding in het gezinsvervangend tehuis van gezinsvervangend tehuis-bewoners op de overplaatsing naar een dépendance ($\pm$ 1 jaar) is voorwaarde voor een erkenning c.q. de continuering van de erkenning als zodanig. De erkenning als dépendance bij een gezinsvervangend tehuis zal slechts worden overwogen, indien het ministerie op zijn minst anderhalf jaar voor ingebruikname van het initiatief op de hoogte is gesteld.

Het verdient aanbeveling om eveneens in een vroeg stadium het verbindingskantoor te informeren over dit soort ontwikkelingen.

Gelet op het feit dat het hier toch een relatief nieuw fenomeen betreft, is het gewenst dat van iedere dépendance die een erkenning krachtens dit besluit ontvangt, regelmatig een evaluatie van het functioneren ervan in alle aspecten, wordt ontvangen.

Artikel 26

Het belang van maatregelen ten behoeve van de brandveiligheid in het tehuis kan niet genoeg worden onderstreept, gelet op de verminderde redzaamheid van de bewoners. Evenwel dient te worden bedacht dat bepaalde zeer stringente eisen, die door de gemeentelijke autoriteiten op dit punt gesteld kunnen worden, uiteindelijk een negatief effect kunnen sorteren. Men denke bijvoorbeeld aan de in hun bewegingen beperkte gehandicapten die worden geconfronteerd met deuren, die dichtgaan door middel van drangers.

Zorgvuldig overleg ter zake met de brandweerautoriteiten is derhalve een voorwaarde bij het aanbrengen van installaties of aanpassingen. Een definitieve erkenning van een tehuis kan zonder de aanwezigheid van een brandveiligheidsverklaring niet worden verleend.

Artikel 27

De hiergenoemde instructie zal nog, in de vorm van een modelverordening, opgesteld worden na overleg tussen de betrokken departementen, waarbij tevens de bevoegdheden ter zake van de desbetreffende toezichthoudende instanties nader kunnen worden uitgewerkt.

Artikel 28

Dit artikel stelt nogmaals expliciet wat al op onderdelen in andere artikelen van dit besluit is opgenomen. Met name wordt hierbij de aandacht gevraagd voor geestelijk gehandicapten, aangezien het gestelde in dit artikel voor lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten veelal reeds als vanzelfsprekend wordt aanvaard en gehanteerd.

Een dergelijke bepaling is noodzakelijk, aangezien het gezinsvervangend tehuis, als vervanging voor een eigen gezinsmilieu van de gehandicapte, primair verantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteit van het bestaan van de bewoner.

Deze verantwoordelijkheid van het bestuur zal enerzijds kunnen blijken uit bemiddelende en stimulerende activiteiten waarbij de zelfstandigheid en de eigen keuze van de bewoner voorop staan.

Te denken valt aan de meeste bij wet geregelde vrijheden zoals stemrecht, recht van vereniging en recht op vrije meningsuiting. Anderzijds zal deze verantwoordelijkheid van het bestuur zich moeten uiten in een zeer bewuste terughoudendheid van de zijde van bestuur en medewerkers, ten aanzien van inmenging in de persoonlijke aangelegenheden van de bewoner. Er is wat dit betreft een grens aan het bieden van begeleiding, welke bijvoorbeeld tot uitdrukking moet worden gebracht in een zekere terughoudendheid bij het opnemen van gegevens in dossiers, in het te allen tijde respecteren van de privacy van de bewoner op zijn eigen kamer, en in een voorzichtige houding bij het invloed uitoefenen op het gedrag van de bewoner.

Artikel 30

Los van het feit dat het op onderdelen van het functioneren van gezinsvervangende tehuizen in het algemeen wenselijk en nuttig kan blijken te zijn dat de onderhavige regelgeving verder wordt uitgewerkt en genuanceerd – gedacht wordt met name aan het inrichten van het jaarverslag, de rapportage en de dossiervorming – is het in ieder geval te verwachten dat ten aanzien van die aspecten van de gezinsvervangende huisvesting die thans nog in een begin van ontwikkeling verkeren, of die in de komende jaren voorspelbare knelpunten zullen opleveren, dan wel waaromtrent de veranderingen in de gehandicaptenzorg aanleiding zullen geven, nadere regelen gesteld gaan worden.

Te denken valt bij dit laatste aan het verkrijgen van meer inzicht inzake de gezinsvervangende tehuizen voor zintuiglijk gehandicapten; aan het accommodatiebeleid in zoverre dat verband houdt met de huisvesting van a. oudere geestelijk gehandicapten, b. licht geestelijk gehandicapten, c. meervoudig gehandicapten; in het algemeen aan de veelomvattende eisen die te stellen zijn aan de huisvesting en begeleiding van lichamelijk gehandicapten; en ten slotte aan de eisen en aan de grenzen van de zorg die de lichamelijk gehandicapte zelf aangeeft.

De Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,
H. A. de Boer